

Nyooth de wël thook tēnḡ taajir kor

Nyieɕ muöök  
ë awereek  
cii gõt në  
taajir kor yiic



**Australian Government**  
**Australian Taxation Office**

## GÖL DĚ

Nyɛc muöök ë awereek  
ke taajir e kë thiek yic arët  
tënɔŋ taajiir thii kor. Nyɛc  
muöök de awereek ë kä  
cii ɣaac ku madhɔɔl abi  
yin kony në kuëët ë nyin  
de wëu ë taajir ku lëu bi  
yin ya cɔk anyic yi nhom  
tak apuɔth. Abi ya looi  
ëya tënɔŋ yin bi juër ajuër  
yic pial, ku kony yin kaam  
diit lëu bi yin këriëëc  
määät yic ku wëu ë ke  
duör ë tääu piny.

# NYIƎC MUÖÖK DE AWEREK

Аног кӓ жуӕс yenӕ yin gӕor ba awereek ӕ таajirdu nyiƎc ya muk. NyiƎc муӕӕк ӕ awereek:

- ee ye цӕк апул yic тӕног yin ba лӕонг ӕ ажуӕр ӕбӕн тӕнг thook
- ee ye цӕк апул yic тӕног yin ba тӕ луи таajirdu deet yic апуӕth
- ee yin kony nӕ nyiƎc тӕк ӕ кӓ бӕр таajirdu

Muӕӕk de awereek апуӕth аye gӕor nӕ лӕн. Nӕ лӕн ke yin адhil кӓ сӕи гӕт ӕбӕн nӕ таajirdu yic muk nӕ run kee dhiӕc, кӕ ke ye awereek ka nӕ куӕӕр yic nӕ кӕмпиӕта yic. Kek кӓ сӕи гӕт адhil bik тӕ nӕ thonг de Yiglic ka nӕ dhӕлдӕ пул yic лӕу биӕ dac waar yic nӕ Yiglic.

Na сӕ yi ye awereek ke ажуӕр lɔjik ӕ muk, ke yin алӕу биӕ куум nӕ wӕu. Куӕс муӕӕк ӕ awereek ee dӕ ye таajir thii dac yuik.

## Nyooth

Ye лӕом ӕ kaam nӕ wik thok ӕбӕн биӕ yin кӕрӕӕс ӕбӕн ya гӕт piny nӕ awereek yiic ka nӕ кӕмпиӕта yic. Kӕn ӕ yin kony тӕ leer yen бӕн ӕ thaa гӕр биӕ yin ажуӕрду thiӕӕc ku биӕ dhuӕk ciӕӕn nӕ кӕ yee wӕl ӕбӕн гӕр keek guc тӕ ӕ ke сӕи гӕт piny ku tek гӕт de thiӕӕн ӕ pom yic. Kӕn e yin yiӕn kaam лӕу биӕ yin yi nyin тӕау nӕ таajir yic yetӕk, ku cie гӕт de awereek ажуӕр nhiӕk.

# AWEREK Ë TAAJIR GÖR BA KEK MUK

## Madhɔɔl ajuër

Yin adhil madhɔɔl ëbën de γεεc (wëu cī bën) ku awereek ë wëu ca γaac ku bīi yin ë ke tē cīi taajir luui thiin them nhiäk ku them yin ariöp cī bën nē kä yīic kedhiε deet, ku kony yin nē riëu ë lööŋ ke ajuër. Yin agör ëya ba awereek ke beŋ ya muk.

Kä gör bīi ke ya gät piny ëbën nē taajir yic aaci göt piiny ëtën.

## Gët ë piny de wëu cī bën ku kä cīi γaac

Gät ë kä cīi γaac ëbën piny – cimen, madhɔɔl ë γεεc agut yik madhɔɔl ajuër, athör ë madhɔɔl, kaatheet ë makana de γëëc ku kä cīi γaac ëbën nē wëu nyin

## Gët ë piny de wëu cīi γaac ku kä cīi γɔɔc

Gët ë piny de wëu cīi γaac ëbën, agut kä cīi γɔɔc nē wëu nyin. Kä cīi göt aalëu bik yīic dhiel ë narj madhɔɔl ajuër, madhɔɔl de athör ë ciεk, madhɔɔl ë thim (kad) ku awereek thii kök cinë wëu lik γaac nē kök. Kë cīi göt ë ye nyuɔɔth nadëk kë yin aci kë ca γɔɔc ëbën luɔi nē rinku yitök.

## Kä yee göt ebën të leer ruḵḵn thök

Käk aalëu bik yiic narj rin ke kḵc kḵny kek nē wëu ku awerej ye lḵ piny de cin ë kä tḵ keke yin nyuḵḵth, kä men ye cḵl ‘cin de kä ye riäk’, awerej de bëi ë kḵj nyuḵḵth ku jḵl ya awereek ke ajuër.

## Kä ke bej cii göt

Muk awereek ebën cii tuḵc yin nē bej yic cimēn de awerej ye wëuku nyuḵḵth, awerej cii yin dēēn ku awerej ye yin wëu lḵ tääu nē bej.

## AWEREEK KÖK LËU BA KEEK MUK

Cimēn de awereek ë kəriëëc ebën, yin alëu ba awereek kök ë muk apuḵth ëya ë guḵt ë të göör taajirdu ye thīn gḵl nē lööj agut kāny.

Awereek kök ë lëu ba keek muk ë aaye yik:

## Juër ë köu de kä yee yaac ku looi ë cin (GST)

Awereek kë GST gör ba keek muk cök apuḵth aaye madhḵḵl ë kḵc ye kä γεεc ë bëi. Nyic nē yinhom, lḵn göör ë yin ba dhil tḵ kekē madhḵḵl ë kḵc ye kä γεεc ë bëi të thiëëc yin ajuërdu de GST biī dhuök ciëēn. Yin adhil awereek kök ebën nḵj yiic kä cii gät piny tëde taajir, kəriëëc ebën cii looi ka të cinë GST mat yic thīn.

 **Ku ba wël juëc kök lḵ yök tëde GST, lḵnr nē webthait [www.ato.gov.au/gst](http://www.ato.gov.au/gst)**

Gët ë piny de meluui ku mëluii ë kaya

Tënj yin mëluii ka mëluii ë kaya, ke yin agör ba käk muk cök apuoth:

- poom de namba de ajuër (TFN) ka poom de tãm ë wëu
- gët ë piny de wëu yin mëluii dãm, ariöpdë yekë yök ku wëu kök ye yien kek
- gët ë piny de wëu ë dhiööp ye gaam, agut wëu ye dãm kek ku awereek ë ye nyuwoth lön gör yin ba ë kãn ya looi në löjjs
- gët ë piny de wëu kök ye juak në ariöp yi
- bæk ë awereek cii thany yiic ëbën në kaam de taajir kekë mëluii ë kaya

➤ **Ku ba wël juëc kök l b yök tëde kë ye londu ke yi ye agεεm-luci, lör në [www.ato.gov.au/employers](http://www.ato.gov.au/employers)**

Gët ë piny de ajuër de jaath

Na gör yin ba ajuër tō në jaath köu kööny në lön de taajirdu yic, ke yin adhil awereek ë ye nyuwoth lön:

- cii yin jaath yuuc
- cii yin jaath luuci në taajirdu yic
- cii yin cin lönjik gät piny të thiëc yin wëu ajuër gör bii dhuök ciëen.

Yin adhil ba awereek ëbën ë ye nyuwoth luui taajirdu apuoth ku nj yic lëu bii yen thiëc në dhuk ë ciëen de wëu ajuër ë jaath.

Na gör ba thiëc në wëu ajuër ë jaath kee \$300 ka wëu lik në ruöön tök yic, ke yin aci gör ë ba awereek kedhië muk.

➤ **Ku ba wël juëc kök ë dhuk ë wëu ajuër de jaath l b yök, lör në [www.ato.gov.au/fuelschemes](http://www.ato.gov.au/fuelschemes)**

## Kë de cär ë gët ë piny de käke taajir

Alëu bi naŋ awereek kök tö mët röt awereek ci lueel nhial ëtënë men gör ba kek muk cök të looi yin taajir. Ku bi yin kony në nyiɛc muɔɔk de awereek ë taajirdu, ɓɔr tiŋ kë de cä ë gët ëpiny de käke taajir tö në webthait de ATO.

Në löŋ yin adhil ba awereek ëbën de taajir muk apuɔth në run kee dhiɛc, ka të tɔɔ ke në kɔmpiöta yic. Kek adhil bik tö në thoŋ de Yirlic ka në dhöldö lëu biɪ dac waar yic në Yirlic yic.

➤ Ku ba kë de cär ë gët ë piny de käke taajir miɛt bei në kuëer yic, ɓɔr në [www.ato.gov.au/recordkeeping](http://www.ato.gov.au/recordkeeping)

## Nyooth

Apuɔth ba awereekku ya muk në kuëer yic (kɔmpiöta yic), këke tö në thoŋwɛɛr ciɪ gam në ATO. Ee thää dɪt jɪt ku ba këriɛɛc ëben kan cök piny tueŋ ku naa ci thök, kë tiɛŋ ë thok yen gɔt nyiɛc tiŋ thook gɔl në wëu ci bën ku wëu ye döm kɔc apuɔth arët.

Nyic në yinhom – yin alëu ba wëu ë ke ɣɔɔc yin thoŋwɛɛr thiɛc biɪ kek dhuök ciɛɛn të leer yin ajuër ë taajirdu thiɛc wadö.

# YÖK DE KUÖNY

Nëm de ran kuny të cïn wëu

Ku bii looi bi yic pial arët tənɔŋ yin ku ba lööŋ ke ajuër ëbën tiŋ thook, mëktëm de ATO ee raan juir bi yin bën kony në kë nuan yin tëde GST. Nëm ëbën ee ya kë thiek yic ku acie luɛɛl bic, ku yin yök kekë ran kuny të duun gör yin kä të tōō taajirdu thïn. Tueny de ajuër alëu bi kä nuan yin ëbën tëde ajuër ku GST caar yiic ëbën ku lëk yin wël loithook bii yin ë ke rot cök piny.

Nëm tök alëu bi bak ë thaa jpt ka lööm kööl tök ëbën në thaadō - ee tō kekë kë gör bii kuöny yin në ye kaam ë.

Këriëc ëbën ye lëk tueny de ajuër ci bën nem aci ye lëk randō peei, acok ya koc kōk lui në mëktëm de ATO yic.

➤ **Ku ba nëm juir:**

- **yuöp ë ok në 13 28 66 në kaam ë thaa 8:00 bakpiny ku thaa 6:00 thëen, gɔl në Kööl de rou agut Kööl de dhetem**
- **Lɔɔr në kuëerda yic ku ba poom thïöŋ yic në [www.ato.gov.au/assistancevisit](http://www.ato.gov.au/assistancevisit)**



Ye tueny de ajuër ka tueny de BAS puoth bi ya kony?

Tekdö yin abi göör ë ran de ajuër ciï gät piny, ye dhuk ë ciëem de ajuër juir ku bi yin kony në juër ajuër.

Apuoth ku bi ya ran de ajuër ciï gät piny yen ka tueny de BAS yen löm bi kony në dhuk ë ciëen de ajuërdu. Lööm de ran ajuër ciï gät piny ayee nyuwoth lon nong kek nyic de lon ajuër ku kee yen e ran lëu bi thiëc ë wëu në löng yic yetök

➤ **Tueny ajuër duun ca bc alëu bi tün na ciï gät piny tëde ajuër në awerek yic në [www.tpb.gov.au](http://www.tpb.gov.au) ka të yup yin 1300 362 829.**

## Nyooth

Na ye tueny de ajuër yen ye yin kony në juër ë dhuk ciëen de bak ajuër ke yin aroot kë yin muk awereek kuun de taajirdu cök apuoth. Ë kälë, kë kek aalëu bik yin kony në juër ë dhuk ciëen de bak ë ajuër ye yic du.

## WĒL JUĒC KÖK

Ku ba wĕl juĕc k k y k:

- L r n  w bthait da yic n :
  - [www.ato.gov.au/business](http://www.ato.gov.au/business)
  - [www.ato.gov.au/recordkeeping](http://www.ato.gov.au/recordkeeping)
  - [www.ato.gov.au/otherlanguages](http://www.ato.gov.au/otherlanguages) ba l  t de aju r ku w u   dhi  p t  në thok kee 25 yic. Na l u ba bidio yoi ka te miit bidio de *Taajirdu ku jpl ya aju r (Your Business and Tax)* m n ye t  yen  taajir lu i thiin Australia laar yic. K n atë në thok kee 6 yiic  b n agut Yinlic.
- L r tij ath r thii k  (t  n  Yinlic), aat   b n n  ku er yic.
  - *Record keeping for small business* (NAT 74242) available in other languages
  - *Tax basics for small businesses* (NAT 1908) in English
  - *GST* (NAT 72420) available in other languages
  - *How to set our tax invoices and invoices* (NAT 11675) in English
- Yu p   ok n  m kt m de ATO yic telepun de bak   taajir n  **13 28 66** në kaam   thaa 8:00 bakpiny ku thaa 6:00 th en, g l n  K  l de rou agut K  l de dhetem,
- L r tij y  t kuën ke y  c thook
- Jaam   kek  duw n aju r

Na ci yi ye jam ne thoj de Yirlic apuoth ku gor yin kuwoony tēnoŋ mēktēm de ATO, yuöp ē Ajuεεr de Wēr ē yic de kē cii Göt ku Jam ē Thok (TIS) nē **13 14 50**.

Na ca miŋ, ka tē ci ye yin ē piŋ apuoth ka ci yi ye jam apuoth, yuöp ē ɣok nē bak de ajuεεr ē beer ē wēl yiic (National Relay Service -NRS) nē nambaa bö piiny kē:

- Koc ke TTY, telepun den ee **13 36 77** ku thiεc ē ke tueny ATO gor nē yi puwo
- Koc ke 'jaam ē ku piεŋ ē' (beer ē wēl yiic tēnoŋ yic), telepun den ee **1300 555 727** ku thiεc ē ke tueny ATO gor nē yi puwo
- Koc ke yinternet, döt ē rot tēnoŋ NRS nē **www.relayservice.com.au** ku thiεc ē ke tueny ATO gor nē yi puwo

➤ Buoth ATO cök nē ɣän kē yiic:



[www.twitter.com/ato\\_gov\\_au](https://www.twitter.com/ato_gov_au)



[www.facebook.com/ato.gov.au](https://www.facebook.com/ato.gov.au)



[www.youtube.com/AusTaxOffice](https://www.youtube.com/AusTaxOffice)

## Γεμ è rötä buk luui kekë yin

Ok aaci röt gaam buk yin ya yien wël ye yith, ciëj alawën ku lek cök bik yin kony në dät è yic de yithku ku kä gör tēncj yin agurë londu muk nhom apuθh. Na ye yin ye yök nadëk kë wël käk acie tēduun tō yin thün tiij thook ëbën, ka tē kuc yin tē yee è wël kä yin kuony thün, ke yin alëu ba thiëc në kuonyd tēncj ok.

Ok aaye wël kuën cuk güt gëk è ke ciëthku ke yiic ku buk kä cī ke yiic waar në löj yic mat thün, kë yen apuθh ba ya tō kekë wël jöt në thaa thok ëbën. Na këñë deet apuθh, ke yin alëu ba wël jöt lɔ caar në wëbthaitda yic në [www.ato.gov.au](http://www.ato.gov.au) ka jaam è kekë ok.

Wël käk abëi è ke bei në pëxi è 6, 2012.

© MËKTËM DE AJUËR AUSTRALIA TËNCJ  
COMMONWEALTH OF AUSTRALIA, 2012

Yin alääu ba athör kån thuur yic, ba lööm ka war yic ka naam è ke tuej ka tek è ke piny tē cit tē gör è ye në yi puöu (ku acie dhöl è ye lueel lɔn yen mëktëm de ATO ka Commonwealth yen è lëk ye yin)

### EE GUT È BIC NË

Mëktëm de Ajuër Australia  
Canberra, June 2012

NAT 74242DIN-06.2012  
JS 24701